

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Osvobození západních Čech americkou armádou a
jeho prezentace komunistickým režimem 50. let**

Milada Bízková

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Osvobození západních Čech americkou armádou a
jeho prezentace komunistickým režimem 50. let**

Milada Bízková

Vedoucí práce:

Doc. Mgr. Markéta Křížová, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Doc. Mgr. Markétě Křížové, Ph.D. za vstřícnost, ochotu, cenné rady a čas, který mé práci věnovala.

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. SITUACE PŘED OSVOBOZENÍM	2
2.1 Stručné shrnutí situace v Evropě.....	2
2.2 Situace v první polovině roku 1945 v českých zemích.....	3
2.2.1 Spojenecké letecké akce.....	3
2.2.2 České povstání	4
2.2.3 Povstání v Plzni.....	5
3. OSVOBOZENÍ ZÁPADNÍCH ČECH AMERICKOU ARMÁDOU	9
3.1 Příchod americké armády na území Československa a obsazení Hranic	9
3.2 Dobyetí Aše	9
3.3 Dobyetí Chebu	10
3.4 Domažlice a okolí	11
3.5 Klatovsko	15
3.6 Osvobození Plzně.....	18
3.7 Sušice a okolí	20
3.8 Horažďovicko	21
3.9 Zastavení amerického postupu	22
4. ŽIVOT GENERÁLA PATTONA	24
5. PREZENTACE OSVOBOZENÍ	31
5.1 Presentace osvobození těsně po skončení války do nástupu komunismu	31
5.2 Presentace osvobození komunistickým režimem	32
5.3 Presentace osvobození po Sametové revoluci	34
6. ZÁVĚR	36
7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	37
8. RESUMÉ	39
9. SEZNAM PŘÍLOH	40
10. PŘÍLOHY	43

1. ÚVOD

Tato bakalářská práce nese název Osvobození západních Čech americkou armádou a jeho prezentace komunistickým režimem 50. let. Hlavním záměrem práce je popis událostí, k nimž došlo v květnu roku 1945 na území západních Čech a následné srovnání přístupu k osvobození těsně po válce, v období vlády komunistického režimu a po jeho pádu v listopadu 1989.

Předtím, než bude přistoupeno k samotnému tématu osvobození západních Čech, bude nastíněna situace v Evropě v první polovině roku 1945. Zvláštní pozornost bude věnována situaci v Československu, popsány budou spojenecké letecké akce a především průběh květnového povstání českého lidu.

V kapitole věnované osvobození západních Čech americkou armádou bude podrobněji popsán průběh této události od prvního kontaktu amerických vojsk s československým územím přes osvobozování západočeských měst až po zastavení amerického postupu. Předposlední kapitola se bude zabývat životem generála George Smithe Pattona, který hrál při osvobozování západních Čech významnou roli. Byla to právě jeho Třetí armáda, jež osvobodila jihozápadní Čechy včetně Plzně.

V poslední kapitole bude popsáno, jakým způsobem bylo v historii prezentováno osvobození západních Čech. Nejprve bude nastíněna situace těsně po skončení války do nástupu vlády komunistické moci. Dále bude popisován způsob prezentace osvobození komunistickým režimem až do jeho pádu. Poslední část bude věnována změně v přístupu k osvobození po Sametové revoluci.

2. SITUACE PŘED OSVOBOZENÍM

2.1 Stručné shrnutí situace v Evropě

Situace nacistického Německa byla na počátku roku 1945 již značně kritická. Na západní frontě stále probíhaly boje o výběžek v Ardenách¹, kde se Hitler naposledy pokusil o zvrácení vývoje války na západě. Spojencům se však i za cenu velkých ztrát na obou stranách podařilo německý útok eliminovat. Na východě zahájila Rudá armáda 12. ledna 1945 tzv. Viselsko-oderskou operaci, což byl útok v oblasti mezi řekami Odrou a Vislou. Postup Sovětů byl velmi rychlý a tak již koncem ledna stála vojska Rudé armády asi 60 km od Berlína.²

Ve dnech 4. až 11. února se sešla konference hlavních představitelů SSSR, USA a Velké Británie – Stalina, Roosevelta a Churchilla - v Jaltě, kde jednala o poválečném uspořádání Německa. Během února vyčistila spojenecká vojska oblast Porýní a poté, co tanková divize amerického generála Pattona dobyla most u Remagenu, překročily spojenci 7. března řeku Rýn. 23. března pak překročila spojenecká vojska Rýn u Weselu, německá západní fronta tak byla prolomena na dvou místech a spojenci mohli proniknout do vnitřního Německa.³

Na východě provedli Němci v Maďarsku 6. března svůj poslední útok, avšak i přes počáteční postup byla německá ofenzíva zastavena Rudou armádou. Od východu postupovaly jednotky 2. a 3. ukrajinského frontu, 1. ukrajinský front zahájil 16. dubna závěrečný útok na Berlín z předmostí na Odře a Nise. Dne 25. dubna se Sověti setkali s Američany u městečka Torgau na Labi a došlo k rozdělení Německa na dvě části. V tento den také spojenci v Itálii překročili řeku Pád a dobyli severoitalská města. Rudá armáda Berlín obklíčila a 30. dubna vstoupila do města. Téhož dne spáchal vůdce a říšský kancléř Adolf Hitler sebevraždu, jeho nástupcem se stal admirál Karl Dönitz⁴. Zbývající obrana Berlína se Rudé armádě vzdala 2. května. Ve stejný den oficiálně skončila válka

¹ Německý útok začal 16. prosince 1944

² *Kronika druhé světové války*, přel. J. Gebhart, Praha 2000, s. 388 – 400.

³ Tomáš JAKL, *Květen 1945 v českých zemích. Pozemní operace vojsk Osy a Spojenců*, Praha 2004, s. 7 - 8.

⁴ Karl Dönitz byl německý námořní důstojník, vrchní velitel německého ponorkového loďstva, vrchní velitel německého válečného námořnictva a po Hitlerově sebevraždě se stal říšským prezidentem.

na italském území. Dne 5. května začala spojenecká vojska postupovat do Čech, kde pokračovali boje s Němci až do 11. května. Válka v Evropě byla oficiálně ukončena 8. května, kdy vstoupila v platnost kapitulace německých vojsk.⁵

2.2 Situace v první polovině roku 1945 v českých zemích

Na počátku roku 1945 se situace vyhrotila i na našem území. Němci hodlali protektorát vojensky bránit a během ústupu likvidovat vše užitečné pomocí taktiky spálené země. Tento plán však znemožňoval rychlý chod války.

Proti spojeneckým vojskům stálo na českém území silné seskupení německé armády Střed, které vedl maršál Schörner.⁶ Německé jednotky ustupovaly k západní hranici a místem posledního odporu se měla stát Plzeň, v níž pobývala silná německá posádka pod vedením generála von Majewského.⁷ Území Československa zůstávalo mimo pozornost spojeneckých vojsk až do 18. dubna, kdy poprvé došlo k překročení hranice.⁸

2.2.1 Spojenecké letecké akce

Od února 1945 probíhaly na českém území pravidelné letecké útoky. Téměř každodenní přelety spojeneckých letounů se uskutečňovaly na území jihozápadních, jižních a jihovýchodních Čech. První významnou akcí byl nálet na Prahu 14. února. V tento den dopadlo několik bomb také na Plzeň (bombardováno bylo seřadovací nádraží, zasažena byla čtvrť Roudná).⁹ V souvislosti se snahou Spojenců rozvrátit německou dopravní síť docházelo od 22. února k útokům zejména na vlakové soupravy a nádraží. Počet útoků se

⁵ JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 7 - 8.

⁶ Ferdinand Schörner byl polním maršálem německého Wehrmachtu. Na konci války velel seskupení armád Střed v Protektorátě Čechy a Morava. Díky tvrdému přístupu ke svým vojákům získal přezdívku *Krvavý Ferdinand*.

⁷ Georg von Majewski byl německý důstojník Wehrmachtu. Ke konci války působil jako velitel německé posádky v Plzni.

⁸ Tomáš JÍLEK, *Kapitoly z historie západních Čech: 20. století*, Plzeň 2010, s. 32.

⁹ Ivan MARTINOVSKÝ a kolektiv, *Dějiny Plzně v datech. Od prvních stop osídlení až po současnost*, Praha 2004, s. 363.

rapidně zvýšil na začátku dubna a od poloviny téhož měsíce bylo české území bombardováno prakticky denně.¹⁰

Výjimkou nebyla ani Plzeň. Zde došlo k mohutnému náletu britských letounů v noci z 16. na 17. dubna, zasažena byla budova hlavního nádraží, kolejiště i seřaďovací nádraží a množství průmyslových podniků v okolí. Díky tomuto útoku byl plzeňský železniční uzel vyřazen až do konce války.¹¹

Následující den mělo být bombardováno seřaďovací nádraží v Koterově a ETD Doudlevec. Z důvodu silné protivzdušné obrany však byly americké letouny nuceny svrhnout bomby předčasně, ty tak dopadly na obytné části Slovany a Petrohrad, kde napáchaly velké škody. Zasaženo bylo i okolí Jiráskova náměstí.¹²

Nejtěžší nálet zažila Plzeň 25. dubna, kdy došlo k útoku na Škodovy závody, které byly největší posilou výzbroje nacistického Německa.¹³ O tomto náletu dokonce předem informovalo vysílání BBC, aby se předešlo vysokým ztrátám na životech: „Opusťte závod a zůstaňte venku, neboť bombardovací letadla jsou na cestě, aby zaútočila na vaše závody.“¹⁴ Areál škodových závodů byl zničen asi ze sedmdesáti procent, velké škody utrpěly Karlov a Skvrňany, postiženy byly také Bory a tehdejší Říšské předměstí.¹⁵

2.2.2 České povstání

Dne 1. května 1945 vypuklo v Přerově povstání v důsledku rozšíření nepravdivé informace, že Německo kapitulovalo. Občané města vyvěsili vlajky a zajali německou posádku. Přerov byl ovšem pro Němce strategicky významný, rozhodli se jej proto dobýt zpět. Bylo zde zajato a popraveno 24 povstalců.¹⁶

¹⁰ Jindřich PECKA, *Na demarkační čáře. Americká armáda v Čechách v roce 1945*, Praha 1995, s. 23.

¹¹ MARTINOVSKÝ a kolektiv, *Dějiny Plzně v datech*, s. 365.

¹² Zdeněk ROUČKA, *Plzeň pod hákovým křížem. Fotografie 1939 – 1945*, Plzeň 2003, s. 10.

¹³ Tamtéž, s. 10.

¹⁴ Jindřich PECKA, *Na demarkační čáře*, s. 28 - 29.

¹⁵ MARTINOVSKÝ a kolektiv, *Dějiny Plzně v datech*, s. 366.

¹⁶ JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 24.

Další povstání proběhlo dne 2. května v Nymburce. I v tomto případě byla příčinou mylná zpráva o konci války. Německé jednotky v Nymburce se zachovaly zdrženlivě a po dohodě stáhly své hlídky z kasáren. Povstání se rozšířilo do nedalekých Poděbrad, odtud do Chlumce nad Cidlinou a Nového Bydžova. Následující den se povstání rozšířilo do Semil, Úpice, Železného Brodu, Vysoké nad Jizerou a Jilemnic.

Dne 2. května začali povstalci v Lužné u Rakovníka odzbrojovat německé vojáky. V následujících dnech se obcemi Rakovnicka pohybovala 1. divize Ruské osvobozené armády. Ozbrojené povstání v Rakovnici a okolí vypuklo 5. května.¹⁷

Dne 4. května vydala protektorátní vláda nařízení o zrušení němčiny jakožto úředního jazyka v protektorátě. České obyvatelstvo bleskově zareagovalo a začalo odstraňovat německé nápisy a vyvěšovat vlajky. Docházelo také k prvním střetům s německými vojáky. 5. května vypuklo ozbrojené povstání v hlavním městě. Začalo obsazování strategických bodů v Praze a hlášení v rozhlase zmobilizovalo vojenské i civilní povstalecké složky na českém území. O civilní správu se postaraly revoluční národní výbory, došlo k obsazení a odzbrojení německých posádek, skladů a nádraží. Němečtí vojáci reagovali různě, na některých místech se nechali odzbrojit a zajmout, jinde po odzbrojení odpochovali, někde zase byly postaveny smíšené česko-německé hlídky. V některých obcích však Němci vyhlásili stanné právo a popravovali zajatce. Většina území byla díky povstání českého lidu připravena pro příchod spojeneckých armád, jak to bylo plánováno již od roku 1939.¹⁸

2.2.3 Povstání v Plzni

Dne 5. května vypuklo v Plzni, stejně jako na mnoha dalších místech naší vlasti, povstání českého lidu. Povstání sice bylo původně plánované revolučním národním výborem až na 7. května, situace se však nakonec vyvíjela odlišně.

¹⁷ JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 29.

¹⁸ Tamtéž, s. 30 – 33.

V noci ze 4. na 5. května se na policejní stanici sešla skupinka důstojníků, kteří byli informováni o závažné situaci v Praze. V ranních hodinách 5. května vyšel hlavní průvod z Klatovské třídy a záhy začalo odstraňování německých nápisů, vyvěšování československých vlajek a odzbrojování menších německých hlídek.¹⁹

Zároveň docházelo k mnoha střetnutím s německými vojáky a jednotkami gestapa²⁰. Na náměstí zapálili Plzeňané německý transparent s heslem „*Führer befiehlt, wir folgen.*“²¹ Toto popudilo nepočetnou skupinku německých vojáků, kteří začali střílet, avšak po chvíli se stáhli. V průběhu dopoledne obsadili členové Revolučního národního výboru budovu radnice a chopili se tak moci nad městem. Dále se povstalci zmocnili budovy pošty, vlakového nádraží, ředitelství drah, areálu Škodových závodů a dalších strategicky důležitých objektů.²²

Začalo vyjednávání mezi povstalci a německou stranou, které mělo zabránit krveprolití. Zároveň se tak povstalci snažili získat čas, během něhož měla do Plzně dorazit osvobozená vojska. Mezi půl jedenáctou a polednem došlo k několika ozbrojeným střetům.²³ K tragédii došlo na Klatovské třídě, kde při střetu povstalců s Němci zemřeli tři lidé. Povstalci – nebylo jich dohromady ani šest set - museli čelit přesile německých vojáků. Těch bylo v té době v Plzni na sedm tisíc.²⁴

V ranních hodinách byl obsazen vysílač pro hlášení letových zpráv a ve 12 hodin a 35 minut bylo zahájeno svobodné rozhlasové vysílání; to rozpoutalo povstání i na místech, kde se doposud jen vyčkávalo. „*Hovoří Plzeň, svobodná Plzeň hovoří. Voláme vás, občané města Plzně a celých západních Čech.*

¹⁹ Jaroslav STOKLASA, *Osvobození města Plzně. Příjezd americké armády do Plzně*, In: *Národní odboj a politické, kulturní a vojenské aspekty osvobození Plzně a západních Čech americkou armádou. Sborník Západočeské univerzity v Plzni a USIS Prague. K 700. výročí založení Plzně a 50. výročí jejího osvobození*, s. 60.

²⁰ Gestapo neboli *Geheime Staatspolizei* byla německá tajná státní policie založená Hermanem Göringem v roce 1933.

²¹ „Vůdce poručí, my poslechneme.“

²² JAKL, *Květen 1945 v českých zemích*, s. 34.

²³ MARTINOVSKÝ a kolektiv, *Dějiny Plzně v datech*, s. 367.

²⁴ Zdeněk ROUČKA, *Osvobození, Plzeň 1990*, s. 16.

Oznamujeme vám, že jsme se zbavili nadvlády Němců a jsme svobodní“²⁵, zaznělo z rozhlasu, načež se zmobilizovali povstalci, kteří v průběhu odpoledne vyjednávali s velitelem místní německé posádky. Rozhlas ve snaze zmást nepřítele odvysílal falešnou zprávu v německém jazyce, v níž bylo sděleno, že se příslušníci německé branné moci mají stáhnout a vyčkávat dalších rozkazů.²⁶

Po šesté hodině došlo k dalšímu jednání mezi českou a německou stranou a bylo dohodnuto křehké příměří. Německý generál si jako hlavní podmínky pro předání civilní správy Národnímu výboru kladl bezpečnost svého vojska, vrácení zbraní a uvolnění cest do Sudet pro německé civilisty. Čeští delegáti při vyjednávání nepravdivě tvrdili, že jsou ve spojení s Eisenhowerovým štábem a mají k dispozici dvacet tisíc členů Národní stráže a Revolučních gard. Po dvou hodinách vyjednávání skončilo a na české straně začala hra o čas.²⁷

Mezitím byly z Plzně vysílány spojky k předsunutým jednotkám americké armády ve směru na Domažlice, Klatovy a Tachov s prosbami o okamžitou pomoc. Tato akce se neobešla bez zranění a došlo i ke ztrátám na životech. Nakonec se úspěšně podařilo spojit s tankovými průzkumy 16. obrněné divize, které se pohybovaly na Tachovsku a získat příslib ranního postupu na Plzeň.²⁸

Nad večerem začali Němci s posilováním svých pozic a obsadili okolí Saského mostu. Ze Slovan se přibližovaly další německé jednotky, které došly až k čáře hlavního nádraží. V noci postoupili Němci po Klatovské třídě k divadlu a příslušníci gestapa obsadili vilu před Měšťanským pivovarem. Došlo k napadení stanoviště rozhlasového vysílání, nečekaně byla obsazena také budova pošty. Německý generál telefonoval na radnici a vyhrožoval povstalcům tvrdou odvetou. Za svítání dorazila zpráva z Londýna o tom, že americká armáda začala postupovat na Plzeň. Generál von Majewski naposledy telefonoval na radnici okolo sedmé hodiny ranní a dožadoval se jednání s americkým velitelem. Jeho

²⁵ Karel FOUČEK, Milan JÍŠA, Ivan ROLLINGER, *500 hodin k vítězství*, Plzeň 2011, s. 162.

²⁶ Tamtéž, s. 162 - 163.

²⁷ Zdeněk ROUČKA, *...A přinesli nám svobodu*, Plzeň 2005, s. 27.

²⁸ Tamtéž, s. 27.

požadavek byl odmítnut s tím, že americké tanky jsou již na předměstí Plzně a není tedy již o čem jednat.²⁹ V průběhu plzeňského povstání zahynulo osmnáct českých povstalců a téměř padesát jich utrpělo zranění.³⁰

²⁹ ROUČKA, *...A přinesli nám svobodu*, s. 27.

³⁰ JÍLEK, *Kapitoly z historie západních Čech*, s. 33.

3. OSVOBOZENÍ ZÁPADNÍCH ČECH AMERICKOU ARMÁDOU

3.1 Příchod americké armády na území Československa a obsazení Hranic

Americké jednotky, které postupovaly od západu, překročily hranice Československa poprvé dne 18. března 1945 v 9:55.³¹ Průzkumná četa 358. pluku 90. pěší divize XII. sboru Pattonovy armády vstoupila na československé území v místě zvaném Kočičí hlava. Krátce před polednem téhož dne dorazila předsunutá hlídka do města Hranice (*Rossbach*). Představitelé města, jehož obyvatelstvo bylo převážně německé národnosti, byli vyzváni, aby zajistili odzbrojení a vyvěsili bílé prapory na znamení kapitulace ve 14 hodin. Nacisté však rozkaz neuposlechli a tak Američané po uplynutí lhůty zahájili dělostřeleckou palbu, při níž došlo k poškození textilní továrny a usmrcení čtyř obyvatel. Bezprostředně po této události byla v oknech vyvěšena bílá prostěradla, americká armáda pronikla bez odporu dále a ve 14 hodin a 30 minut obsadila první československé město.³²

3.2 Dobyetí Aše

Dalším městem, do něhož vstoupila americká vojska, byl Aš. Stalo se tak 20. dubna odpoledne. Město, ve kterém v té době žilo přibližně 32 000 německých obyvatel, bylo rozděleno na dva tábory: první byl zastoupený většinou města včetně starosty a prosazoval okamžitou kapitulaci, druhý se skládal zejména z příslušníků NSDAP³³ v čele s okresním vedoucím a požadoval obranu do posledního muže za všech okolností.

Mezi 14. a 19. dubnem probíhala mezi oběma tábory napjatá vyjednávání. Obyvatelé Aše byli vyzváni, aby za tmy odešli do volné krajiny nebo se skryli ve sklepích. Časně ráno 20. dubna vedli Němci na přístupových cestách do města občasnou palbu. Čtyř amerických ženijních praporů zajistili nebezpečná místa a

³¹ Jako první vstoupil na naše území zpravodajský důstojník poručík Merrill B. Rudes.

³² PECKA, *Na demarkační čáře*, s. 41.

³³ *Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* (v českém překladu Národně socialistická německá dělnická strana) byla německá krajně pravicová politická strana, v jejímž čele stál po většinu času jejího fungování Adolf Hitler.

umožnili tak průjezd do města. Situaci nad Ašem sledoval průzkumný letoun. Američané zrána obklíčili město a již kolem poledne pronikly do ulic první tanky. Velitel americké armády vyslal ve 13 hodin 45 minut k veliteli obrany města zástupce se vzkazem: „*Nepřeji si žádné ztráty obyvatelstva a poškození města. Když do 14:45 hodin nebude město vydáno, dám ho bombardovat děly i letadly, dokud se nevzdá. Samo město si může připsat následky.*“³⁴ Velitel obrany města podplukovník Weiner však tuto možnost rázně odmítl.

Po druhé hodině odpoledne Američané započali s útokem na Aš. Obranu města tvořilo přibližně 800 vojáků Wehrmachtu vyzbrojených především pancéřovými pěstmi³⁵. První americké tanky pronikly do centra města ze severovýchodu. Po odražení hlavního německého odporu se mnoho Němců rozprchlo, avšak část zaujala pozice odstřelovačů. Pod těžkou palbou se Američané ocitli v budově vlakového nádraží a mezi vagóny, kde se ustupující němečtí vojáci opevnili. Uvnitř domů a na dvorech ašských ulic čelili američtí průzkumníci řadě ohnisek posledního odporu, prohledávání domů trvalo až do večera. V 18 hodin 40 minut bylo první velké město na našem území dobyto americkým jednotkami.³⁶

3.3 Dobyání Chebu

Situace v Chebu byla poněkud složitá, neboť německý velitel Sudet Konrád Henlein³⁷ vydal rozkaz ubránit město před americkými vojsky za každou cenu. Dne 20. dubna se nad městem objevily průzkumné letouny, které shazovaly letáky s výzvou, aby se město samo vzdalo. O den později se sešla rada města a vyhlásila Cheb opěrným bodem. Obyvatelstvu bylo povoleno uchýlit se do lesů v blízkosti Šlapan. Den poté byli občané vybídnuti, aby si rozebrali zásoby

³⁴ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 5.

³⁵ Pancéřová pěst neboli *Panzerfaust* byla německá ruční protitanková zbraň v období 2. světové války.

³⁶ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 6.

³⁷ Konrad Ernst Eduard Henlein byl zakladatelem a vůdcem Sudetoněmecké strany, říšským komisařem pro sudetoněmecké oblasti, po vzniku župy NSDAP Sudety se stal jejím župním vedoucím. Byl také Obergruppenführerem SS a říšským místodržícím. V květnu 1945 byl zajat, vyslýchán a uvězněn v Plzni, kde také 10. května spáchal sebevraždu.

z dvaceti domů, v nichž sídlil Wehrmacht, tyto budovy pak byly vyhozeny do povětří, stejně tak mosty v blízkosti města.³⁸

Američané při postupu na město zajali a vyslechli německého vojáka, který jim sdělil, že je v Chebu čeká organizovaná obrana a v případě prolomení fronty bude bráněno centrum města. Dle plánu tedy bylo zahájeno třicetiminutové bombardování Chebu a poté byl útok veden dále. Přístupové cesty do města však bránili Němci za pomoci minometů, kulometů a ručních zbraní, americký postup zdržovala také minová pole, maskované zemní pevnosti a silniční zátarasy. Američané pronikli do jižní části Chebu až k večeru, boje ustaly až v nočních hodinách. Němci se mezitím začali stahovat do prostoru Císařského lesa, přesto však ve vyliďněných ulicích města zůstávalo mnoho nedobytných míst.³⁹

Američané po devítihodinovém boji prohlásili město za obsazené, avšak Němci stále drželi jeho východní část. Poslední úder začal ráno 26. dubna. Útok byl veden ze severu a okolo deváté hodiny padl velitel města, čímž byla bitva rozhodnuta. Poté, co byl obsazen Cheb, dobyli vojáci 97. pěší divize také Františkovy lázně a Tachov.⁴⁰

3.4 Domažlice a okolí

Na jaře roku 1945 bylo Domažlicko častým cílem bombardování amerických hloubkových letců. Obyvatelé byli svědky mnoha transportů s válečnými zajatci včetně transportů smrti. Poté, co se Američanům podařilo zničit veškeré železniční uzly, pohybovaly se oddíly lidí z koncentračních táborů za doprovodu příslušníků SS⁴¹ pěšky.⁴²

Začátkem dubna již postupovala západní fronta k československé hranici a ustupující německé jednotky se začaly stahovat na Domažlicko. V obci Mrákov

³⁸ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 6.

³⁹ Tamtéž, s. 6 – 7.

⁴⁰ Tamtéž, s. 7.

⁴¹ *Schutzstaffel* byla ozbrojená organizace NSDAP vytvořená z původně osobních strážců Adolfa Hitlera.

⁴² ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 36.

byl zřízen německý štáb zajišťující obranu západní hranice v oblasti Všerubský průsmyk - Folmava. Zbytky německé armády, která ustupovala před americkými vojsky od Rýna, se ukryly v českém pohraničí tvořeném mohutnými horami.⁴³

Američané díky průzkumným akcím věděli, že je v prostoru československé hranice čeká německý odpor, což se potvrdilo 26. dubna, kdy muselo být do bojů v oblasti Waldmünchen – Furth nasazeno dělostřelectvo a letectvo. Již tak nesnadný postup náročným terénem ztěžovaly americkým jednotkám německé ustupující oddíly a obyvatelé německých pohraničních vesnic, kteří zatarasili cesty pokácenými stromy.⁴⁴

Časně ráno dne 26. dubna došlo k bojům u obce Švarcachu. Postup amerických průzkumníků podpořených vojáky 90. pěší divize zastavila hustá střelba německých vojáků, kteří se skrývali za zátarasy. Němci byli zneškodněni zásahy samohybných děl poté, co nereagovali na patnáctiminutové ultimátum a Američané tak získali 97 zajatců. V předvečer téhož dne došlo k bombardování obce Klenčí pod Čerchovem. Stalo se tak poté, co nebyla uposlechnuta výzva ke kapitulaci. Nálet osmi stíhacích letounů zničil téměř polovinu místních domů.⁴⁵

Následující den se divizní průzkumy několikrát pokusily proniknout na území Československa, avšak v oblasti Folmava – Maxov – Všeruby se setkávaly s organizovanou německou obranou. Američané nasadili do boje proti nepřátelským tankům ve Všerubech a dělostřelectvu u Svaté Kateřiny samohybné houfnice M 7 Priest.

Dne 28. dubna došlo k obsazení obce Svatá Kateřina a k tvrdým bojům u Bystřice. Američanům se podařilo odrazit útok a zajmout na padesát příslušníků Wehrmachtu⁴⁶ a Hitlerjugend.⁴⁷ K dalšímu boji došlo v lesích na sever od

⁴³ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 36.

⁴⁴ Tamtéž, s. 36.

⁴⁵ Tamtéž, s. 36.

⁴⁶ *Wehrmacht* je označení pro ozbrojené síly nacistického Německa v letech 1935 – 1945.

⁴⁷ *Hitlerjugend* byla polovojenská mládežnická organizace NSDAP fungující v letech 1922 – 1945. Byla určena chlapcům ve věku 14 – 18 let. Cílem této organizace bylo vychovat mládež oddanou myšlenkám nacistického Německa.

Bystřice, při němž padla většina německých vojáků. Podobný střet se odehrál také u obce Hraničné, kde bylo zraněno šest amerických vojáků.⁴⁸

Situace německých obranných sil byla v té době poměrně chaotická, některé oddíly Wehrmachtu opouštěly bojová postavení a do domažlického okresu se po prolomení fronty na Tachovsku stahovaly jednotky SS, které se snažily donutit vojáky Wehrmachtu zaujmout nové obranné pozice. Na několika místech došlo k ozbrojeným zásahům příslušníků SS proti Wehrmachtu. Několik vojáků bylo potrestáno za dezerci smrtí oběšením.⁴⁹

Na konci dubna již byla západní fronta v těsné blízkosti Domažlic a okolní prostor se stal cílem mnoha dělostřeleckých zásahů. Poslední dubnový den okolo poledne byla letecky ostřelována pohybující se kolona Wehrmachtu u nádraží na silnici z Klenčí do Trhanova. Jedno z letadel zachytilo křídlem o strom a zřítilo se v lese v Zadní hoře pod Hrádkem. Pilot letadla zahynul. Téhož dne se ještě američtí vojáci pokoušeli prozkoumat silnici vedoucí z obce Lískové směrem k Domažlicím, vyčistit prostor a obsadit vrchol Bučina. Němci však kladli odpor zpoza zátarasů a pomocí pancéřových pěstí byly zničeny dva americké tanky. Boje ustaly až v podvečer u obce Capartice, kde nepřátelé ovládali celý prostor. Bylo zabito 6 Američanů, 28 jich bylo zraněno. Do zajetí padlo 110 německých vojáků. Ve stejný den dopoledne postupovaly další oddíly od Folmavy směrem na Českou Kubicí. V prostoru před Německou Kubicí však Američané narazili na německý odpor opevněný v zákopech a posílený tanky a obrněnými vozy. Komplikovanou situaci pomohlo vyřešit americké dělostřelectvo. V obci Myslív nedaleko Všerub provedli Američané rychlou akci a podařilo se jim Němce překvapit. Postup amerického vojska se zastavil v podvečer u Babylonu, kde Němce v zákopech podporovaly dva tanky. Následující den obsadila americká vojska obce Klenčí, Chodov, Trhanov, Pec, Nový Postřekov a Pařezov.⁵⁰

⁴⁸ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 36.

⁴⁹ Tamtéž, s. 36.

⁵⁰ Tamtéž, s. 36.

Německý štáb usídlený v Mrákově byl nucen z důvodu ohrožení přesunout své pozice do Švihova. Američané několik dnů ostřelovali Domažlice, což vedlo k tomu, že na několika domech byly vyvěšeny bílé prapory. Německé velení však ihned nařídilo prapory stáhnout a vyhlásilo rozhlasem, že majitelé domů budou popraveni.⁵¹

Situace německé armády se na začátku května i nadále zhoršovala. Po 1. květnu opustilo své pozice německé dělostřelectvo rozmístěné v okolí Domažlic a Kdyně a 3. května byly zastaveny bojové akce u Všerub, odkud se němečtí vojáci stáhli do vnitrozemí, a obec byla předána Američanům. Následující den ráno přijala 90. pěší divize od německého zpravodaje informaci, že 11. pancéřová divize je připravena k jednání o kapitulaci. Bylo dohodnuto, že samotná kapitulace proběhne ve Všerubech a tak se také v 16 hodin stalo. O hodinu později začali sami němečtí vojáci v celkovém počtu 9050 přecházet do zajetí. Kapitulaci generála von Wietersheima následovali i další velitelé a příslušníci německých ozbrojených sil a na určených místech tak docházelo k hromadnému vzdávání se.⁵²

V té době byla 90. pěší divize vedená generálmajorem Earnestem, která během bojů v Evropě ztratila 3930 mužů a dalších 14386 jich bylo zraněno, vystřídána 2. pěší divizí pod vedením generálmajora Robertsona. V noci na 5. května opustily domažlická kasárna zbývající německé jednotky. Ráno byl zahájen americký postup do českého vnitrozemí. Jedna část amerických jednotek postupovala ze Všerub před Brůdek směrem na Kdyni, druhý proud směřoval k Hluboké, Loučimi a pokračoval dále na Klatovy. Třetí část se vydala směrem ke Koutu na Šumavě, kde se spojila s dalšími oddíly přijíždějícími od Mrákova a Tlumačova. Ve směru od Folmavy přes Spálenec a Pasečnici se v lesích

⁵¹ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 37.

⁵² Tamtéž, s. 37.

pohybovaly další americké jednotky. U Orlovic svedli Američané hodinový boj s místní skupinkou Němců.⁵³

V Domažlicích se nedočkaví obyvatelé 5. května shromáždili na náměstí, aby zde vyčkávali na první osvoboditele. Jako první vstoupila do chodské metropole krátce před třináctou hodinou vojska 2. pěší divize ve směru od Stráže a Nevolic. Za nimi dorazila spolu se 741. samostatným tankovým praporem další vojska z Havlovic. Město bylo osvobozeno oddíly vedenými kapitánem Fredem Hirresem a poručíkem Robertem Gillbertem z 38. pěšího pluku. Toho dne byla osvobozena také nedaleká Kdyně.⁵⁴

3.5 Klatovsko

Klatovy a okolí se na jaře roku 1945 stejně jako mnoho dalších míst na území Československa stávaly pravidelným cílem amerických hloubkových letců, kteří se pokoušeli zničit železniční tratě a důležité dopravní uzly, po nichž Němci přepravovali vojenský materiál pro Wehrmacht. Mohutný nálet se odehrál ráno 20. dubna, kdy na klatovské nádraží zaútočilo 26 hloubkových letounů a krátce před polednem ještě dopadly bomby z letadel B-24 Liberator. Podobně jako na Domažlicku se i na Klatovsku v druhé polovině dubna objevovaly transporty smrti za doprovodu SS a docházelo k nelidskému zacházení s vězni či válečnými zajatci.⁵⁵

Američané využili k postupu na Klatovsku prostory Železnorudského průsmyku a Svaté Kateřiny. Některé německé jednoty se však nehodlaly vzdát bez boje a dále držely své pozice. Koncem dubna Američané zajišťovali lesnaté území v okolí Alžbětína a Svaté Kateřiny. 28. dubna pronikla americká průzkumná skupina do Houstouně v rámci pokusu o záchranu spojeneckých zajatců. Došlo k vyjednávání s Němci, kteří nakonec přistoupili na kapitulaci. Následující den byla obsazena Bělá nad Radbuzou a Hostouň včetně okolí. Na cestě zpět došlo během evakuace zajatců ke střetu s Němci, který se neobešel bez

⁵³ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 37.

⁵⁴ Tamtéž, s. 37.

⁵⁵ Tamtéž, s. 53.

úmrtí a zranění. Dne 29. dubna byla také obsazena Folmava a Američané z Německa vyslali speciální oddíl, který měl za úkol prozkoumat Nýrsko poničené dělostřelbou. Průzkum byl proveden v 15 hodin a 15 minut a jednotky se pak bez sebemenších komplikací vrátily zpět.⁵⁶

Dne 1. května proniklo do Železné Rudy sedm amerických tanků, které pokračovaly dále směrem na Špičák, téhož dne byl osvobozen také Rozvadov. O dva dny později již v Železné Rudě bylo 2500 amerických vojáků.⁵⁷

Situaci na začátku května komplikovaly německé oddíly, které se stále pohybovaly z vnitrozemí směrem k americkým liniím. 1. května ještě nebylo zcela jasné, komu patří město Nýrsko, následující den proto Američané provedli další útok. Oddíl SS obsadil začátkem května Juránkovu chatu na Svarohu nad Špičákem, kterou později vyhodili do povětří a následně zapálili. K bojovým akcím docházelo také v okolí obce Hůrka, kde byli američtí vojáci oklamáni německým starostou, který jim sdělil, že se Němci již stáhli a nečekaně zasypáni nepřátelskou střelbou. Američané byli nuceni požádat o pomoc dělostřeleckou podporu od Železné Rudy. Několik příslušníků SS bylo zajato, zbytek v bitvě padl, několik amerických vojáků utrpělo zranění. Město Nýrsko bylo konečně obsazeno 4. května.⁵⁸

Američtí průzkumníci se německými útoky setkávali také při průzkumných akcích, které prováděli ve směru na Čachrov. Poté, co byla osvobozena obec Javorná, byli Američané prudce napadeni a obklíčeni. Četa se musela z obklíčení probít a strávit noc v lese, kde vyčkávala na pomoc. Dva vojáci přišli při ústupu o život.⁵⁹

Dne 5. května okolo patnácté hodiny přijely do Janovic nad Úhlavou dva americké průzkumné tanky. Po krátkých oslavách promluvil americký velitel do

⁵⁶ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 53.

⁵⁷ Tamtéž, s. 53.

⁵⁸ Tamtéž, s. 53.

⁵⁹ Tamtéž, s. 53.

rozhlasu. Američané odsud odvezli spojenecké zajatce a další vojska sem dorazila druhý den dopoledne.⁶⁰

V napjaté situaci se podobně jako na mnoha dalších místech na území Československa vzbouřili obyvatelé Klatov a 5. května zde vypuklo povstání. Odpoledne přijel na klatovské náměstí automobil, z něhož vystoupili čtyři ozbrojení civilisté, které obyvatelé Klatov považovali za partyzány. Zaplněné náměstí začalo zpívat státní hymnu a strhávat německé nápisy, povstalci zastavovali a napadali posádky německých vozidel, která městem projížděla. Místní služebna gestapa se rozpadla a velitel Wehrmachtu nařídil vojákům, aby se stáhli do kasáren. Hrozbou však stále byli příslušníci Volkssturmu⁶¹, kteří stříleli z oken sídla NSDAP. Situaci musel vyřešit Wehrmacht. Krátce před šestnáctou hodinou dorazil na klatovské náměstí americký džíp s bílou vlajkou, z nějž vystoupili američtí parlamentáři. Ti poté dlouhé hodiny vyjednávali s Němci o kapitulaci. Mezitím bylo za nejasných okolností zastřeleno pět klatovských obyvatel. Po deváté hodině večer přijely na náměstí netrpělivě očekávané americké tanky a džípy. Civilisté neskrývající nadšení začali zpívat hymnu a americký kapitán Bill Cunningham převzal od majora Horna kapitulaci německého vojska. Večer do Klatov dorazily další americké jednotky a město tak bylo definitivně osvobozeno. Američané však na náměstí a v okolí zaujali strážní postavení, neboť stále trvala válka a druhý den dorazily do města další jednotky.⁶²

Dne 6. května v dopoledních hodinách pokračovaly vojenské kolony z Klatov a Domažlic směrem na Přeštice a Plzeň. Přeštice byly osvobozeny ve 13 hodin 30 minut, v Dobřanech, které v té době ležely ještě v Sudetech, se Američanům vzdalo 6000 německých vojáků bez bojů.⁶³

⁶⁰ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 53.

⁶¹ *Volkssturm* byla německá lidová domobrana, která vznikla v září roku 1944 nařízením Adolfa Hitlera. Organizaci tvořili civilní osoby mužského pohlaví ve věku od šestnácti do šedesáti let. Jejím úkolem bylo pomoci německým vojákům zastavit spojenecký útok.

⁶² ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 54.

⁶³ Tamtéž, s. 53.

Přestože již Klatovy byly několik dnů osvobozené, ještě 8. května zde vzrostlo napětí. Během noci sem od Nepomuku přijela kolona německých obrněných transportérů a pěti tanků. Němci se po jednání odmítli Američanům vzdát a hrozili střelbou v případě, že jim nebude umožněn bezpečný průjezd do Bavorska. Američané s Němci několik hodin vyjednávali, avšak bez úspěchu. Nakonec byli povoláni na pomoc hloubkoví letci a němečtí vojáci se bez odporu vzdali.⁶⁴

3.6 Osvobození Plzně

Situace v Plzni byla poměrně dramatická, jelikož zde 5. května vypuklo povstání. Revoluční národní výbor vyslal k americkým předsunutým jednotkám ve směru na Domažlice, Klatovy a Tachov spojky s žádostí o rychlou pomoc, ta byla nakonec přislíbena jednotkami, které se pohybovaly na Tachovsku. Dne 6. května v 5 hodin a 30 minut vyrazila z Boru u Tachova předsunutá kolona amerických obrněných vozů, džípů a lehkých tanků, za nimiž jel velitelský vůz plukovníka Nobleho⁶⁵, obrněná pěchota, střední tanky, prapor samohybných děl a další vojenská technika s celkovým počtem přibližně 2500 mužů⁶⁶. Slabý odpor kladli Němci pouze v prostoru Sulislavi a Kozolup. V 7 hodin a 45 minut dorazila průzkumná rota 16. obrněné divize do okrajové plzeňské čtvrti Skvrňany, která byla silně poškozená bombardováním. Po osmé hodině dosáhli Američané centra Plzně, kde byli nadšeně přivítáni davy Plzeňanů.⁶⁷

Po příjezdu Američanů na plzeňské náměstí se ozvala z rozhlasu tato slova dr. Šindlera: *„Hovoří Plzeň, svobodná Plzeň hovoří. Necht' žije svoboda, necht' žijí naši spojenci. Oznamuji všem obyvatelům Československé republiky, že pancéře 16. obrněné divize jsou na náměstí Republiky v Plzni. Viděl jsem na vlastní oči přijíždět pancéře ze západu. Slyšel jsem hukot tankových motorů.*

⁶⁴ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 54.

⁶⁵ Charles Henry Noble byl velitelem 16. obrněné divize. Za velení jednotce, která v roce 1945 osvobodila Plzeň, byl vyznamenán Československým válečným křížem 1939 a Řádem Bílého lva. Současně spolu s československým prezidentem Edvardem Benešem a generálmajorem Ernstem N. Harmonem získal čestné občanství od města Plzně.

⁶⁶ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 63.

⁶⁷ JÍLEK, *Kapitoly z historie západních Čech*, s. 33.

*Podával jsem ruku americkému důstojníku. Slyšel jsem americký hovor. Po šesti letech nacistické hrůzovlády jsme svobodni. Americké pancéře jsou na náměstí Republiky. Hovoří Plzeň, svobodná Plzeň hovoří. Volám Prahu! Americké pancéře opouštějí Plzeň a jedou směrem na Rokycany. V Praze je možno očekávat čela pancéřů během dvou hodin!*⁶⁸

Krátce před desátou hodinou narušila poklidnou atmosféru v Plzni střelba z oken domů, vikýřů a kostelních věží vedená příslušníky Volkssturmu, SA⁶⁹, Hitlerjugend i osamělých Němců. Americké jednotky ihned zareagovaly. Bojovalo se téměř na všech hlavních třídách a náměstích Plzně, ke střetům docházelo i uvnitř budov. Střelba zazněla také v budově plzeňského gestapa, kde se po chvíli 40 příslušníků gestapa a vězeňských dozorců vzdalo. Potvrdilo se, že Němci chystali potlačení povstání, ke kterému již díky přítomnosti Američanů nedošlo.⁷⁰

Zatímco americké jednotky likvidovaly německý odpor, zastavil před budovou německé komandantury vůz s Noblovým zástupcem podplukovníkem Percy Perkinsem jr. a seržantem Charlie Peetem, kteří přijeli dohodnout kapitulaci vojenského velitele Plzně generála von Majewského. Generál nejprve sdělil, že bude kapitulovat jedině před velícím americkým generálem, to však Perkins striktně odmítl. Von Majewski tedy nakonec podepsal ve 14 hodin a 15 minut kapitulací listinu, kterou Perkins narychlo sepsal na kus papíru. Krátce poté se německý generál střelil vlastní zbraní do spánku.⁷¹

Poslední výstřely zazněly v centru Plzně po šestnácté hodině. Američtí vojáci celý den čistili město, prohledávali domy, dvory i sklepy a zajali více než 3000 Němců.⁷² V okolí Plzně padlo do zajetí na 8000 německých vojáků. Američané při osvobozování Plzně ztratili jednoho muže a 17 vojáků bylo

⁶⁸ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 63.

⁶⁹ SA neboli *Sturmabteilung* (v překladu útočné oddíly) byla polovojenská organizace založená na počátku 20. let 20. století v Německu, která náležela k NSDAP. Nejvyšším velitelem SA v letech 1930 – 1945 byl Adolf Hitler.

⁷⁰ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 64.

⁷¹ Tamtéž, s. 64.

⁷² Tamtéž, s. 64.

zraněno. 16. americká divize dále osvobodila některé obce na Rokycansku, samotné Rokycany byly osvobozeny 7. května.⁷³

3.7 Sušice a okolí

Také na Sušicku docházelo zejména mezi 26. dubnem a 3. květnem k častým leteckým útokům. Bombardováno bylo vše, čím se přepravovaly německé jednotky. K nejtěžšímu útoku došlo 3. května, kdy dvanáct amerických letounů zaútočilo na sušické vlakové nádraží a okolní sklady a budovy.⁷⁴

Dne 4. května postupovaly americké průzkumné tanky za nepříznivého počasí směrem na Srní a Prášily, kde narazily na odpor německých důstojnických kadetů. Následující den večer pronikl 357. pluk 90. pěší divize přes Skelnou do Dobré Vody a Hartmanic. 6. května dopoledne byly za stálé dělostřelecké palby obsazeny obce Prášily, Rejštejn a Dlouhá Ves. Němečtí vojáci se buď pokoušeli rozptýlit do okolí, nebo se stahovali na území Modravy, kde bylo později několik set vojáků obklíčeno a zajato.⁷⁵

K jedné z největších bitev v závěru války na Šumavě došlo dne 4. května na území obce Zhůří. Mladí příslušníci Hitlerjugend a Wehrmachtu zneškodnili americkou průzkumnou skupinu a navíc ukořistili její obrněná vozidla. Tyto stroje byly poté nastraženy jako past. Když američtí vojáci následující den přijížděli ke Zhůří, domnívali se, že v obci jsou již jejich spolubojovníci a vyrazili kupředu. Byli však zasypáni palbou, při které bylo deset Američanů zabito a dalších sedmnáct utrpělo zranění. Zakrátko vyrazily americké jednotky do protiútoků. Během bojů byla vesnice silně poškozena, zahynulo zde 24 německých mladíků a 76 padlo do zajetí.⁷⁶

Dne 5. května oznámili zástupci Revolučního národního výboru velitelé německé posádky v Sušici, že přebírají vládu nad městem. Místní německá posádka nekladla odpor a v klidu se vzdala. Povstalci obsadili budovu pošty a

⁷³ JÍLEK, *Kapitoly z historie západních Čech*, s. 33.

⁷⁴ ROUČKA, *...A přinesli nám svobodu*, s. 106.

⁷⁵ Tamtéž, s. 106.

⁷⁶ Tamtéž, s. 106.

obyvatelé Sušice vyšli na náměstí. Zazněla státní hymna a povstalci zatýkali zrádce a kolaboranty.⁷⁷

Následující den ráno se na sušickém nádraží objevil železniční transport s německou policií a oddílem SS v celkovém počtu asi 500 mužů. Ozbrojení Němci vyložili výzbroj, zaujali bojové postavení a rozkázali povstalcům vrátit zbraně a propustit německou posádku. V 10 hodin se Němci začali posouvat směrem do centra města. Proběhlo jednání s československými důstojníky, kteří Němcům nepravdivě sdělili, že Američané jsou již na cestě do Sušice. Němci těmto zprávám uvěřili a odešli směrem na Kašperské Hory. V tu dobu již na náměstí davy lidí netrpělivě očekávaly americké jednotky.⁷⁸

Krátce po třinácté hodině se obyvatelé Sušice dočkali. Do města vjely tanky 4. obrněné divize generálmajora Williama Hoga, které ještě předtím v okolí zlikvidovaly poslední německý odpor. Američané byli nadšeně přivítáni občany Sušice, kteří se radovali na náměstí a podél silnic. Sušice byla prvním městem ležícím mimo Sudety, které Američané osvobodili.⁷⁹

3.8 Horažďovicko

Železniční síť na Horažďovicku byla v dubnu 1945 rovněž častým cílem amerických hloubkových letců. K velké akci došlo dne 26. dubna, kdy americké stíhací letouny napadly vojenské transporty a poté i horažďovické nádraží. Na začátku května projíždělo přes Horažďovice ustupující německé dělostřelectvo a místní oddíl SS urychleně opustil město. Také posádka Wehrmachtu odjela z Horažďovic ještě předtím, než Američané dorazili do města.⁸⁰

Dne 5. května dorazila i do Horažďovic zpráva o povstání českého lidu. Obyvatelé města začali odstraňovat německé nápisy, dav lidí se shromáždil na náměstí a v přilehlých ulicích, na radnici byla vyvěšena československá vlajka. Do své funkce byl opět povolán bývalý starosta, který z radnice promluvil k lidu.

⁷⁷ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 106.

⁷⁸ Tamtéž, s. 106.

⁷⁹ Tamtéž, s. 106.

⁸⁰ Tamtéž, s. 118.

Místní oddíl německé policie se uchýlil do hotelu U Jelena, později se přemístil do prostor horažďovického kláštera. Němci se se zástupci Národního výboru dohodli na tom, že se vzdají jedině Američanům.⁸¹

Následující den se po Horažďovicích roznesla zpráva o tom, že Američané jsou již v nedaleké Sušici. Svátečně oblečení občané Horažďovic vyšli do ulic a vyčkávali na americká vojska. Konečně před čtrnáctou hodinou vjely do města tanky 4. obrněné divize ze směru od Rabí. Průjezd městem trval dvě hodiny a americká kolona byla dlouhá dvacet kilometrů. Jedna část kolony směřovala k Blatné, druhá postupovala na Velký Bor. Menší oddíl vojáků zůstal ve městě, aby zabránil případným nepokojům a zajistil německé jednotky.⁸²

3.9 Zastavení amerického postupu

Dne 6. května Američané osvobodili území na jihovýchod od Klatov přes Strakonice až k Písku, v jižních Čechách pak americké jednotky pronikly až k Českému Krumlovu. V tento den také dostal americký generál Patton rozkaz od generála Eisenhowera⁸³, aby jeho jednotky nepřekračovaly stanovenou demarkační čáru.⁸⁴ Američané i přes naléhavé volání o pomoc z Prahy tento příkaz dodrželi a hlavní město tak až o tři dny později osvobodila vojska Rudé armády.⁸⁵

Následující čtyři dny Američané zatýkali kolony Wehrmachtu a uvolňovali silnice, na nichž se nahromadilo množství vojenské techniky. Američtí vojáci také pomáhali při předávání téměř čtvrt milionu zajatých Němců Rudé armádě poté, co byla dne 9. května uzavřena fronta.⁸⁶ Američané opustili

⁸¹ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 118.

⁸² Tamtéž, s. 118.

⁸³ Dwight David Eisenhower byl americký generál, politik a později také 34. prezident Spojených států amerických.

⁸⁴ Demarkační čára v roce 1945 oddělovala oblasti, která mohla osvobodit na jedné straně americká vojska a na straně druhé vojska Rudé armády. Původní demarkační linie byla dohodnuta na Jaltské konferenci a na území Československa měla vést podél česko-bavorské hranice. Kvůli výrazně rychlejšímu postupu Američanů však byla později dohodnuta nová demarkační čára, která protínala města Karlovy Vary, Plzeň a České Budějovice.

⁸⁵ ROUČKA, *Osvobození*, s. 13.

⁸⁶ ROUČKA, ...*A přinesli nám svobodu*, s. 118.

území Československa po 20. listopadu 1945. Právě v tento den přednesl generálmajor Ernest N. Harmon⁸⁷ na plzeňském náměstí při loučení s Československem tento projev: „*Nesmíme již nikdy dopustit, aby došlo k nové válce, která podle nejnovějších vědeckých výzkumů by mohla být tak zhoubná, že by byla schopna zničit celou lidskou civilizaci. Je naší svatou povinností, abychom v příštích letech řídili světovou politiku tak, aby zárodek každého sebemenšího konfliktu byl potlačen dříve, než by mohl ohrozit mír a svobodu.*“⁸⁸ Do roku 1947 zde ještě setrvala Likvidační komise.⁸⁹

⁸⁷ Generálmajor Ernest Nason Harmon byl významným velitelem amerických vojsk. Patřil mezi zakladatele branné moci a prosazoval teorii, podle níž byly obrněné divize nejlepší odpovědí na německou bleskovou válku, což se později ukázalo být pravdivé. Jako velitel divize se účastnil nejvíce bitev s německou armádou.

⁸⁸ Petr LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, Praha 1991, s. 150

⁸⁹ ROUČKA, *Osvobození*, s. 25.

4. ŽIVOT GENERÁLA PATTONA

Generál Patton je významnou osobností osvobození Československa. Jeho Třetí americká armáda osvobodila západní a jihozápadní Čechy včetně Plzně.

George Smith Patton mladší se narodil 11. listopadu 1885 ve státě Kalifornie. Vyrůstal v sídle u Lake Vineyard. Jeho otec byl uznávaným právníkem a členem Demokratické strany. Matka byla dcerou chudých přistěhovalců, kteří se usadili v Kalifornii, kde se později vypracovali a vlastnili velký ranč.⁹⁰

Již Pattonovi předci se významně zapsali do historie Spojených států amerických. Otec Pattonovy prababičky brigádní generál Hugh Mercer bojoval pod velením George Washingtona⁹¹, jehož byl blízkým přítelem, ve válce za nezávislost. Roku 1777 podlehl následkům zranění, která utrpěl v bitvě u Princetonu. Pattonův dědeček se spolu se svými třemi bratry zúčastnil bojů v občanské válce. Největšího úspěchu dosáhl právě plukovník George Smith Patton, který byl velitelem 22. virginského pluku. Zemřel v září roku 1864 u Cedar Creek.⁹²

Pattonův dědeček byl pro svého vnuka velkým vzorem; již od dětství tak šel v jeho stopách a rozhodl se stát profesionálním vojákem. *„Nemůže tedy být žádným překvapením, že následkem vzdělávání, jehož se mu dostávalo na Lake Vineyardu, a pod vlivem bývalých vojáků, kteří tam pravidelně přicházeli, byl Georgie Patton od raného věku přesvědčen, že jeho povinností je pokračovat v tradici předků a naplnit jejich odkaz vlastními statečnými činy.“*⁹³

Až do svých jedenácti let nebyl budoucí slavný generál nijak formálně vzděláván. Díky svému otci a tetě však již v tomto věku velmi dobře znal klasickou literaturu a historii, především tu vojenskou. Kvůli problémům se

⁹⁰ LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 10.

⁹¹ George Washington byl americký voják a politik. Stal se prvním prezidentem Spojených států amerických.

⁹² Ivan BROŽ, *Manažeři války*, Praha 1994, s. 149.

⁹³ Miloš HUBÁČEK, *Generál Patton. 1. díl, 1885 – 1942*, Praha 2005, s. 50.

čtením však Pattonovi rodiče krátce před jeho dvanáctými narozeninami rozhodli, že je na čase, aby začal navštěvovat normální školu. Tak tedy malý Patton, který trpěl dyslexií, nastoupil na soukromou školu pro chlapce Stephana Clarka v Pasadeně, kde po šesti letech úspěšně dokončil studium.⁹⁴

Již během studia na škole v Pasadeně se Patton pečlivě připravoval k přijímacím zkouškám na Vojenskou akademii armády Spojených států ve West Pointu. Avšak ještě před vstupem do elitní vojenské akademie musel Patton absolvovat rok na Virginia Military Institute v Lexingtonu; přijetí na akademii ve West Pointu je totiž podmíněno doporučením některého ze senátorů, kongresmanů nebo prezidenta USA. Pattonův otec doufal v podporu kalifornského senátora Thomase Barda, nemohl si jí však být zcela jist, neboť senátor Bard byl republikán a dalo se tedy čekat, že bude podporovat spíše někoho, kdo je nakloněn jeho politické straně.⁹⁵

Pattonův otec nespolehal pouze na podporu republikánského senátora a zajistil synovo přijetí na vojenskou školu ještě jiným způsobem. Rozhodl, že se jeho syn přihlásí na vojenskou akademii v Lexingtonu. Zde i přes své problémy s dyslexií úspěšně zakončil první ročník studia. Stále však toužil po studiu na akademii ve West Pointu, kam také díky senátorovi Bardovi nakonec roku 1904 nastoupil.⁹⁶

Přestože studium ve West Pointu bylo Pattonovým snem, nebyl zde příliš spokojený. Zklamán byl ze svých spolužáků a opět se začal projevovat jeho handicap, kvůli němuž musel dokonce opakovat ročník, což jej vnitřně velmi sužovalo. Roku 1905 tedy Patton znovu nastoupil do prvního ročníku a díky svým vojenským zkušenostem se stal studentským velitelem roty kadetů. To mu dodalo sebedůvěru, avšak kvůli své přísnosti nebyl mezi spolužáky moc oblíbený a po několika stížnostech byl zbaven této funkce. Největšího uznání se Pattonovi dostalo ve třetím ročníku studia, kdy byl vybrán do funkce adjutanta sboru

⁹⁴ HUBÁČEK *Generál Patton*, s. 51 – 52.

⁹⁵ LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 18.

⁹⁶ Tamtéž, s. 19 – 20.

kadetů. Patton dokončil studium ve West Pointu v roce 1909, kdy mu bylo dvacet čtyři let.⁹⁷

S čerstvě získanou hodností poručíka nastoupil Patton do služby k jezdeckému pluku na základně Fort Sheridan u Chicaga. Roku 1910 se oženil se svou snoubenkou Beatrice, o rok později se jim narodila dcera. V prosinci téhož roku byl poručík Patton přeložen k elitní jednotce náčelníka štábu pozemních sil ve Fort Myer poblíž Washingtonu. V létě 1912 reprezentoval svou zemi na olympijských hrách ve Stockholmu. Po školení u instruktora šermu Cléryho ve Francii, s nímž se seznámil na olympijských hrách, byl Patton přemístěn na školu amerického jezdecktva ve Fort Riley v Kansasu. Zde působil jako učitel šermu a zároveň se dále vzdělával.⁹⁸

Ihned poté, co roku 1914 vypukla první světová válka, požádal poručík Patton o roční dovolenou, aby mohl jako dobrovolník nastoupit do francouzské armády. Jeho žádost však byla zamítnuta. V témže roce se Pattonovým narodila druhá dcera.⁹⁹

V červnu roku 1915, když bylo poručíku Pattonovi třicet let, dokončil speciální školu důstojníků amerického jezdecktva. Zároveň se konečně dočkal návrhu k povýšení na nadporučíka. Novým působištěm se pro Pattona stal jezdecký pluk ve Fort Bliss poblíž El Pasa v Texasu.¹⁰⁰

Dne 2. dubna 1917 vyhlásil americký prezident Wilson válku Německu a Pattonovi byla nabídnuta funkce osobního asistenta vrchního velitele amerických expedičních sil v Evropě. Patton tuto nabídku velmi rád přijal a záhy byl povýšen na kapitána. Dne 26. června odplul spolu s dalšími dvěma sty vojáky a civilisty do Francie. Mezi vojáky se však dostal až v září téhož roku; velel štábní rotě, která čítala 250 mužů a oddíl devadesáti automobilů. Na podzim roku 1917 byl

⁹⁷ LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 22 – 27.

⁹⁸ Tamtéž, s. 28 – 36.

⁹⁹ Tamtéž, s. 36 – 37.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 37 – 38.

Patton povýšen na majora a převelen k bojovému praporu pěchoty, kde se stal prvním americkým tankistou.¹⁰¹

V březnu 1918 byl Patton povýšen na podplukovníka a dostal za úkol vytvořit první bojovou tankovou jednotku americké armády. To také na konci dubna 1918 splnil. V srpnu téhož roku již velel padesáti důstojníkům, devíti stům mužstva a dvaceti pěti tankům. Pattonovým dalším rozkazem byla účast s tankovou brigádou v připravované ofenzivě, která započala 12. září 1918. Bylo to vůbec první bojové vystoupení Pattonových tankistů. V říjnu 1918 byl Patton povýšen do hodnosti plukovníka¹⁰². Dne 11. listopadu válka skončila.¹⁰³

Po návratu z války strávil Patton nějakou dobu v Camp Meade v Marylandu a v Camp Colt v Pensylvánii, kde se spřátelil s plukovníkem Dwightem Eisenhowerem. Poté přednášel ve washingtonských štábech o svých zkušenostech z války a podrobněji se zabýval tanky. Brzy na to byl převelen do Fort Myer, kde již jednou sloužil. V roce 1924 nastoupil do služby na Havajských ostrovech, kde působil jako zpravodajský důstojník. Ještě před odjezdem na Havaj se Pattonovým narodilo třetí dítě, syn George. V roce 1928 byl Patton přeložen opět do Washingtonu ke štábu jezdeckta. O tři roky později byl vybrán ke studiu na nejvyšší americké vojenské škole – Válečné škole pozemních sil. Po absolvování studia byl Patton nasazován převážně už jen do velitelských pozic.¹⁰⁴

V roce 1938 byl George Patton povýšen na plukovníka. O rok později začala v Evropě druhá světová válka a Pattonovi názory na tanky a jejich využití nejen pro podporu útočící pěchoty se ukázaly jako správné. Americké vojenské vedení dokonce vytvořilo novou samostatnou složku – obrněné síly USA. Patton se stal velitelem obrněné brigády u 2. obrněné divize. V září roku 1940 se dočkal povýšení na brigádního generála a bylo mu svěřeno velení 2. obrněné divize.

¹⁰¹ LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 43 – 46.

¹⁰² Veškeré hodnosti, kterých američtí důstojníci během války v Evropě dosáhli, byly po návratu do vlasti vyhlášené pouze jako „válečné“ a „propůjčené“. Patton se tak vrátil zpět do hodnosti kapitána.

¹⁰³ LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 51 – 59.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 60 – 68.

Poté, co Američané zaskočeni útokem na Pearl Harbor vyhlásili válku Japoncům a stejně tak učinili Němci Spojeným státům, stal se Patton velitelem 1. obrněného sboru.¹⁰⁵

Dne 5. srpna 1942 se generál Patton ocitl opět na evropském kontinentě, tentokrát v Londýně v rámci operace „Torch“ (česky „Pochodeň“). Již podruhé tak vstupoval do světové války. Jeho prvním úkolem bylo vylodit se u Fédaly v Maroku. V průběhu bojů byl Pattonovi k jeho 1. sboru přidán ještě 2. sbor, který byl značně zdecimovaný, avšak generálovi se z něj podařilo opět vytvořit bojeschopnou jednotku. Za úspěchy se svými vojáky byl Patton brzy povýšen do hodnosti generálporučíka. Ještě jednou během druhé světové války dostal Patton za úkol vylodit se se svými muži, tentokrát na Sicílii. Zde slavil svůj největší životní triumf; byl oceněn Záslužným křížem za službu.¹⁰⁶

Kvůli řadě přehmatů, kterých se Patton dopustil především díky své komplikované výbušné povaze, se generál delší dobu přímo nezúčastnil bojů. Přesto s ním Eisenhower počítal pro invazi do Francie. Když 22. ledna 1944 Patton opouštěl Sicílii, ještě netušil, že se o čtyři dny později stane velitelem Třetí americké armády. Patton ve Francii přistál 6. července 1944, tedy měsíc po vylodění v Normandii. Osobně se zúčastnil útoku na Avranches a podařilo se mu dostat ke strategicky významnému mostu Pontaubault. Generál dále postupoval se svými muži do francouzského vnitrozemí překvapivě rychlým tempem.¹⁰⁷

Dlouhou dobu byla Pattonova účast v evropských bojích utajena, teprve 14. srpna 1944 Eisenhower zveřejnil generálovo jméno pro tisk. Patton byl dále vybrán pro dobytí Arden, což se mu také povedlo. Jeho další postup vedl k řece Rýn, u níž se svou Třetí armádou stanul jako první 7. března 1945 a dne 22. března ji překročil. V dubnu byl Patton povýšen na čtyřhvězdičkového generála.

¹⁰⁵ LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 72 – 77.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 82 – 95.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 103 – 107.

Během měsíce května dosáhla jeho armáda počtu jednoho milionu zajatců, což se žádné jiné armádě nepodařilo.¹⁰⁸

Pattonovým přáním bylo osvobodit Berlín a Prahu. To by však znamenalo nebrat ohledy na Stalina, což americké vedení nechtělo připustit. Generál Bradley¹⁰⁹ zprvu trval na tom, aby Třetí armáda nepřekračovala západní svahy hranice Československa. Dne 4. května však informoval Pattona o rozhodnutí generála Eisenhowera, že Třetí armáda smí vstoupit na československé území.¹¹⁰

Patton vyslal do Československa dva sbory – pátý a dvanáctý, které dohromady čítaly 165000 mužů. Během dubna vojáci osvobodili řadu západočeských měst, postup do vnitrozemí začal dne 5. května 1945. Z Pattonových vojáků se na území Československa nejvíce vyznamenali příslušníci 1. a 2. pěší divize. A byli to Pattonovi tankisté ze 16. obrněné divize, kdo jako první pronikl 6. května 1945 do západočeské metropole. Po osvobození Plzně dostal Patton od generála Bradleyho příkaz postoupit pouze osm kilometrů za město. Patton se z fronty vrátil zpět do Ameriky 7. června 1945.¹¹¹

Po návratu do USA byl Patton velmi oslavován. On se však stále toužil zúčastňovat bojů a proto se i nadále hlásil do dalších zápasů druhé světové války. Na začátku července roku 1945 byl George Patton poslán zpět do Evropy, tentokrát do alpského města Bad Tölz; zde měl opět velet Třetí armádě. V rámci tohoto pobytu často navštěvoval Československo a spolu s generálem Harmonem se vydával na lov zvěře v šumavských lesích, Českém lese i v okolí Plzně. Nejvýznamnější Pattonovou návštěvou Československa se odehrála 27. července 1945. Toho dne přiletěl z Bavorska osobním letadlem na borské letiště v Plzni. Odtud pokračoval v konvoji automobilů do Prahy. Zde navštívil ministerstvo

¹⁰⁸ LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 109 – 117.

¹⁰⁹ Omar Nelson Bradley byl americký vojevůdce, generál armády USA, účastník první i druhé světové války, války v Koreji a poradce amerického prezidenta Johnsona ve Vietnamské válce. V době druhé světové války velel II. armádnímu sboru, jenž byl součástí Pattonovy 7. armády při vylovení na Sicílii v roce 1943. Byl také jmenován Eisenhowerem, aby vedl vylovení v Normandii, poté vedl vojska do vnitrozemí Francie. Po válce byl jako první americký generál povýšen do nejvyšší vojenské hodnosti pěti hvězdičkového generála.

¹¹⁰ LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 117.

¹¹¹ Tamtéž, s. 118 – 151.

národní obrany, kde udělil vysoké americké řády ministrovi obrany a náčelníkovi generálního štábu. Poté se setkal s prezidentem Edvardem Benešem; ten jej vyznamenal řádem Bílého lva I. třídy a Československým válečným křížem 1939. Odpoledne položil Patton věnec ke hrobu Neznámého vojína na Staroměstském náměstí a vykonal zde přehlídku čestné jednotky československé armády. V sedmnáct hodin odjel generál zpět do Plzně a odtud odletěl soukromým letadlem zpět do Bavorska.¹¹²

Se svou Třetí armádou se Patton rozloučil 7. října 1945. V listopadu se díky Eisenhowerovu odjezdu z Evropy stal vojenským velitelem americké okupační zóny. Dne 9. prosince utrpěl generál při autonehodě vážné zranění - zlomeninu třetího krčního obratle - a zůstal tak ochrnut na všechny čtyři končetiny. Následkům tohoto zranění podlehl George Patton dne 21. prosince 1945 v 17 hodin a 45 minut.¹¹³

¹¹² LINDA, *Patton byl váš nejlepší*, s. 151 – 155.

¹¹³ Tamtéž, s. 160 – 166.

5. PREZENTACE OSVOBOZENÍ

5.1 Presentace osvobození těsně po skončení války do nástupu komunismu

Poté, co americká vojska opustila Československo, zůstalo po nich mezi lidmi mnoho suvenýrů, fotografií, ale i nejrůznější výstroj a vojenská technika. Například v Dýšíně zanechali Američané německé vojenské dělo, které ukořistili během války; generálmajor Harmon, jenž zde měl štáb, jej osobně věnoval jako upomínku obyvatelům vesnice. „Mnozí z amerických vojáků si s sebou do vlasti odvezli i české manželky. V roce 1946 se tu rodily děti, jejichž otcové nosili americké uniformy.“¹¹⁴

V letech 1946 – 1948 vycházely v Československu Americké listy, vydávané Svazem přátel USA, které jednou za čtrnáct dní přinášely čtenářům informace o dění v USA. Na řadě míst v západních Čechách byly po válce umístěny pamětní desky a pomníky „na věčnou paměť padlým Američanům a hrdinné armádě ze země demokratických tradic.“¹¹⁵ Dne 4. května 1947 byl v Plzni v prostoru křižovatky u Práce položen základní kámen památníku věnovanému americké armádě. Této události se účastnil také velvyslanec USA Laurence A. Steinhardt¹¹⁶ a zástupci západočeských měst, jež byly osvobozeny americkou armádou. „Všichni zúčastnění, mezi nimiž bylo i dvanáct členů belgické delegace v čele s plukovníkem Hozardem, podílejících se v rámci 17. střeleckého praporu na osvobozování Plzně, stanuli tehdy od 12:30 do 12:32 hodin ve dvou minutách ticha za všechny padlé. Plzeň se navíc stala čestným desátníkem tohoto legendárního praporu.“¹¹⁷ Tento pomník však nebyl nikdy odhalen.¹¹⁸

Obyvatelé Plzně si naposledy připomněli osvobození americkou armádou 5. a 6. května 1948. V den výročí však došlo k zásahu veřejné bezpečnosti a

¹¹⁴ ROUČKA, *Osvobození*, s. 25.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 25.

¹¹⁶ Laurence Adolph Steinhardt byl americký diplomat. Sloužil jako velvyslanec USA ve Švédsku, Peru, Sovětském svazu, Turecku, Československu a Kanadě. Zemřel při letecké havárii v roce 1950.

¹¹⁷ ROUČKA, *Osvobození*, s. 25.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 25.

druhý den byly odstraněny veškeré vlajky s československými a americkými barvami.¹¹⁹

5.2 Prezentace osvobození komunistickým režimem

V roce 1948 se v Československu odehrál komunistický převrat. Historiografie začala téma osvobození západních Čech postupně zamlčovat, později docházelo dokonce i ke zkreslování informací. „*Západní Čechy se tak staly černou skvrnou v našich novodobých dějinách. Politická situace se díky komunistické zaslepenosti vyhrotila, Spojené státy se staly sídlem „kapitalistických jestřábů“ a „imperialistických štváčů“.*¹²⁰ V roce 1950 se v hotelu Slovan, který Američané během svého pobytu v Plzni využívali jako důstojnický klub, konala výstava s názvem „To byli oni!“.¹²¹

Komunistický režim upravoval československé dějiny dle vlastních potřeb. V případě osvobození západních Čech se nejednalo jen o zamlčování či překrucování informací o této akci, nýbrž také o očeřňování Američanů či likvidaci důstojníků bojujících na západních frontách.¹²²

Již v úvodu knihy Američané v západních Čechách v roce 1945 se tak můžeme například dočíst tato slova: „*Miliardáři a milionáři USA – tito draví nepřátelé národů, lační jako vždy po špinavých dolarech, které jdou do jejich kapes z vybombardovaných měst a vypálených vesnic, ze slz dětí bez domova i slz dětí bez matek a otců, z krve lidí padlých na frontě i padlých hluboko v zázemí, z tisíce lidských běd a z tisíce lidských utrpení, ze všeho toho strašného, co přináší válka.*“¹²³ Američané jsou zde líčeni jako imperialisté, jejichž snahou je zabezpečení nejvyššího kapitalistického zisku a to i formou zotročování a okrádání jiných národů. Veškeré zásluhy na osvobození Československa jsou připisovány Sovětskému svazu. Názvy vybraných kapitol hovoří za vše: *Osnovatelé plánů proti svobodě a samostatnosti Československa, Ochránci*

¹¹⁹ ROUČKA, *Osvobození*, s. 25.

¹²⁰ Tamtéž, s. 25.

¹²¹ Tamtéž, s. 25.

¹²² Tamtéž, s. 25.

¹²³ Karel BARTOŠEK, Karel PICHLÍK, *Američané v západních Čechách v roce 1945*, Praha 1953, s. 6.

nacistů pro novou světovou válku, Ničitelé našeho hospodářství, Americká armáda – poslušný nástroj v rukou wallstreetských monopolistů, Zrádci lidu a vlasti – pomocníci amerických imperialistů, Sovětský svaz – osvoboditel a ochránce národů Československa. Kniha je dále doplněna propagandistickými ilustracemi a fotografiemi s komentáři.¹²⁴

Nejvíce informací se lze v dobovém tisku věnovaném výročí osvobození západních Čech dočíst o americkém náletu na Škodovku; zdůrazňovány jsou především obrovské škody a počet svržených bomb. Populárním tvrzením historiků bylo také to, že americká vojska přijela do již osvobozené Plzně. „*Další odstavce reportáží obsahovaly informace o tehdejších protisovětských doktrínách, o momentálním rozložení sil ve světě, o americkém jaderném potenciálu, o tom, jaké rakety Američané připravují v nejbližší době. Závěr jako již tradičně tvořila zmínka o Korei, Vietnamu a vzpomínka na květen 1945 byla za námi.* Články, které se pokoušely očernit Američany, se v tisku objevovaly ještě ve druhé polovině osmdesátých let.¹²⁵

V roce 1946 byla vyhlášena sbírka pro postavení památníku americké armádě v Plzni. Obyvatelé Československa tehdy vybrali částku 5 741 920 Kčs. Peníze však nakonec nešly na stavbu památníku, nýbrž byly komunistickým režimem věnovány „hrdinnému korejskému lidu na podporu v boji proti americkým vetřelcům.“¹²⁶

V padesátých letech také mizely pamětní desky z radnic osvobozených západočeských měst. V Plzni dokonce komunisté pamětní desku, kterou městu věnovala 16. obrněná divize, sejmuli a nechali roztavit. Dělo v Dýšině, jež obci daroval generálmajor Harmon, bylo použito na výrobu mírových traktorů a lokomotiv. Místo, kde byl v květnu 1947 položen základní kámen památníku věnovaného americkým vojskům, bylo překopáno. Pomník věnovaný dvanácti

¹²⁴ Karel BARTOŠEK, Karel PICHLÍK, *Američané v západních Čechách v roce 1945*, Praha 1953, s. 5.

¹²⁵ ROUČKA, *Osvobození*, s. 26.

¹²⁶ Tamtéž, s. 26 - 27.

zavražděným americkým letcům, který stál v prostoru hlavní silnice na Klatovy, byl přemístěn a na jeho místě se objevila deska věnovaná obětem fašismu.¹²⁷

Obyvatelé Československa na zásluhy Američanů nezapomínali a pravidelně se v květnu scházeli při neoficiálních slavnostech. Mnoho těchto sešlostí se však ani neuskutečnilo, protože veřejná bezpečnost uzavírala náměstí těsně před jejich začátkem.¹²⁸

V roce 1985 se sešlo asi 200 obyvatel Plzně a okolí, aby uctili památku amerických letců, kteří zahynuli při náletu na Plzeň v dubnu 1945 v Plzni – Liticích. Tohoto aktu se zúčastnil také americký velvyslanec W. Luers, který zde přednesl krátký projev o roli amerických vojáků při osvobození západních Čech. Další setkání se i přes zákaz uskutečnilo dne 6. května 1989 při příležitosti osvobození Plzně americkou armádou. Přibližně 300 lidí i přes výzvu k rozpuštění shromáždění zazpívalo státní hymnu a položilo květiny u památníku Osvobození na náměstí Míru.¹²⁹

Mnozí z amerických vojáků, kteří se osvobozovacích akcí účastnili, se do Plzně vraceli, aby zde oslavovali výročí. Nikdy však nebyli přijati vedením města, vítaly je pouze transparenty s textem „Americký imperialismus – největší nepřítel lidstva.“¹³⁰

5.3 Prezentace osvobození po Sametové revoluci

Sametová revoluce přinesla spolu s pádem komunistického režimu v Československu změny v pohledu na osvobození západních Čech. Již nevycházely komunistickou propagandou zkreslené publikace. Díky autorům, kteří konečně mohli psát svobodně o událostech osvobození, se národ po několika desetiletích, kdy mu byly předkládány nepravdivé informace, dozvěděl, jak to tehdy v květnu 1945 skutečně bylo. Američtí vojáci již v

¹²⁷ ROUČKA, *Osvobození*, s. 26.

¹²⁸ Tamtéž, s. 26.

¹²⁹ JÍLEK, *Kapitoly z historie západních Čech*, s. 48.

¹³⁰ ROUČKA, *Osvobození*, s. 27.

polistopadové literatuře nebyli očerňováni, naopak jim byly připisovány obrovské zásluhy za osvobození obyvatel jihozápadních Čech.

Oslavy osvobození se po revoluci již mohly konat oficiálně; v Plzni se od roku 1990 každoročně konají Slavnosti svobody, které se vždy těší velké účasti. Na mnoha místech jihozápadních Čech byly vystavěny pomníky či pamětní desky na počest americké armády. Plzeňský památník s názvem „Díky, Ameriko“, který stojí na Americké třídě, byl odhalen při příležitosti oslav dne 6. května 1995; slavnostního odhalení se zúčastnila i tehdejší ministryně zahraničí USA Madeleine Albright.¹³¹ V Plzni bylo také dne 5. května 2005 při příležitosti 60. výročí osvobození otevřeno pamětní muzeum americké armády 1945 – Patton Memorial Pilsen.¹³²

¹³¹ Zdeněk ROUČKA, *Američané a západní Čechy 1945: unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 144.

¹³² FOUČEK, JÍŠA, ROLLINGER, *500 hodin k vítězství*, s. 277.

6. ZÁVĚR

Hlavním záměrem této práce bylo popsat události květnových dnů roku 1945 a ukázat, jakým způsobem bylo osvobození západních Čech prezentováno během komunistického režimu a po něm. První kapitola je věnována krátkému shrnutí situace v Evropě v první polovině roku 1945, podrobněji je zmíněno Československo, zejména povstání českého lidu, k nimž došlo v květnu. Ještě předtím jsou popsány spojenecké bombardovací akce na území Československa, především bombardování Plzně.

Další kapitola se již věnuje samotnému osvobození západních Čech. Popisuje příchod amerických jednotek do Čech, postupné osvobozování západočeských měst a obcí, část kapitoly zmiňuje zastavení amerického postupu a návrat vojáků zpět do své vlasti. V následující kapitole je stručně shrnut život důležité postavy osvobození západních Čech – generála George Smithe Pattona – od jeho narození až po úmrtí na následky vážného zranění v roce 1945.

Poslední kapitola porovnává prezentaci osvobození západních Čech těsně po skončení války, během komunistického režimu a po jeho svržení. Je zde popsáno, jakým způsobem byli obyvatelé Československa celá desetiletí klamáni zkreslenými informacemi o osvobození západních Čech a k jakému obratu v prezentaci této události došlo po Sametové revoluci.

7. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BARTOŠEK, Karel; PICHLÍK, Karel. *Američané v západních Čechách v roce 1945*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1953.

BROŽ, Ivan. *Manažeri války. Velcí generálové a jejich slavné bitvy*. 1. vyd. Praha : Svoboda, 1994. ISBN 80-205-0454-0.

FOUD, Karel; JÍŠA, Milan; ROLLINGER, Ivan. *500 hodin k vítězství*. 1. vyd. Plzeň : Statutární město Plzeň, 2011. ISBN 978-80-86808-91-8.

HUBÁČEK, Miloš. *Generál Patton. 1. díl, 1885-1942*. 1. vyd. Praha : Paseka, 2005. ISBN 80-7185-698-3.

JAKL, Tomáš. *Květen 1945 v českých zemích. Pozemní operace vojsk Osy a Spojenců*. 1. vyd. Praha : M. Bílý, 2004. ISBN 80-86524-07-8.

JÍLEK, Tomáš. *Kapitoly z historie západních Čech. 20. století*. 1. vyd. Plzeň : Západočeská univerzita, Ústav celoživotního vzdělávání, 2010. ISBN 978-80-7043-927-2.

LINDA, Petr. *Patton byl váš nejlepší*. 1. vyd. Praha : AB, 1991. ISBN 80-900297-4-4.

MARTINOVSKÝ, Ivan a kol. *Dějiny Plzně v datech. Od prvních stop osídlení až po současnost*. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2004. ISBN 80-7106-723-7.

PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře. Americká armáda v Čechách v roce 1945*. 1. vyd. Praha : Akademie věd ČR, 1995. ISBN 80-85270-47-1.

ROUČKA, Zdeněk. *...A přinesli nám svobodu*. 1. vyd. Plzeň : ZR & T, 2005. ISBN 80-239-4702-8.

ROUČKA, Zdeněk. *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*. 1. vyd. Plzeň : ZR & T, 2000. ISBN 80-238-5081-4.

ROUČKA, Zdeněk. *Osvobození*. 2. vyd. Plzeň : Občanské fórum, 1990.

ROUČKA, Zdeněk. *Plzeň pod hákovým křížem. Fotografie 1939-1945*. Plzeň : ZR & T, 2001. ISBN 80-238-6599-4.

STOKLASA, Jaroslav. *Osvobození města Plzně. Příjezd americké armády do Plzně*, In: *Národní odboj a politické, kulturní a vojenské aspekty osvobození Plzně a západních Čech americkou armádou. Sborník Západočeské univerzity v*

Plzeň a USIS Prague. K 700. výročí založení Plzně a 50. výročí jejího osvobození. Plzeň : Západočeská univerzita, 1996.

Kronika druhé světové války. Přel. J. Gebhart, J. Hrbek, Z. Kokošková, S. Kokoška, V. Pilát. 1. vyd. Praha : Fortuna Print, 2000. ISBN 80-86144-61-5.

8. RESUMÉ

Das wichtigste Ziel dieser Studie war es, die Mai-Ereignisse des Jahres 1945 zu beschreiben und zu zeigen, wie die Befreiung von Westböhmen während des kommunistischen Regimes und die Zeit nachher vorgestellt wurde. Das erste Kapitel stellt eine kurze Zusammenfassung der Situation in Europa in der ersten Hälfte des Jahres 1945 vor, genauer wird Tschechoslowakei erwähnt, besonders wird der Aufstand des tschechischen Volkes, zu dem es im Mai gekommen war, diskutiert. Noch davor werden die alliierten Bombenangriffe in der Tschechoslowakei beschrieben, insbesondere die Bombardierung von Pilsen.

Ein weiteres Kapitel widmet sich schon der eigentlichen Befreiung von Westböhmen. Es beschreibt die Ankunft der US-Truppen nach Böhmen, die allmähliche Befreiung von Westböhmischen Städten und Dörfern, ein Teil des Kapitels erwähnt das Haltmachen des amerikanischen Vorrückens und die Rückkehr der Truppen in ihre Heimat. In dem folgenden Kapitel ist eine kurze Zusammenfassung vom Leben einer wichtigen Person der Befreiung Westböhmens - General George Smith Patton - von seiner Geburt bis zum Tod als Folge der schweren Verletzungen im Jahre 1945.

Das letzte Kapitel vergleicht die Darstellung der Befreiung von Westböhmen kurz nach dem Krieg, während des kommunistischen Regimes und nach dessen Sturz. Es ist hier beschrieben, wie die Bewohner der Tschechoslowakei Jahrzehnte lang durch falsche Angaben über die Befreiung von Westböhmen getäuscht wurden durch verzerrte Informationen über die Befreiung Westböhmens und zu welcher Wendung es in der Darstellung dieses Ereignisses nach der Samtenen Revolution kam.

9. SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha 1 Plzeňské nádraží po náletu bombardérů 17. dubna 1945
Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 11.
- Příloha 2 Leták vystřelovaný nebo shazovaný spojeneckými vojsky do nepřátelských pozic
Foto: Karel Foud; Milan Jíša; Ivan Rollinger, *500 hodin k vítězství*, Plzeň 2011, s. 151.
- Příloha 3 Konrad Henlein a generál von Majewski sledující přehlídku před kostelem sv. Bartoloměje
Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 7.
- Příloha 4 Zapálení propagační tabule s německým nápisem „*Führer befiehlt, wir folgen*“
Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 19.
- Příloha 5 Mapa demarkační linie
Foto: Karel Foud; Milan Jíša; Ivan Rollinger, *500 hodin k vítězství*, Plzeň 2011, s. 276.
- Příloha 6 Američané a jejich tanky zasypané šeríky v Plzni 6. května 1945
Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 37.

Příloha 7 Osvobození Domažlic

Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 64.

Příloha 8 Americké tanky na náměstí v Klatovech

Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 81.

Příloha 9 Sušické náměstí 6. května 1945

Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 92.

Příloha 10 První americké tanky na horažďovickém náměstí 6. května 1945

Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 103.

Příloha 11 Generálmajor Earnest N. Harmon

Foto: Karel Foud; Milan Jíša; Ivan Rollinger, *500 hodin k vítězství*, Plzeň 2011, s. 196.

Příloha 12 Plukovník Charles H. Noble

Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 57.

Příloha 13 Generál George S. Patton

Foto: Zdeněk Roučka, *Američané a západní Čechy 1945. Unikátní fotografie*, Plzeň 2000, s. 138.

Příloha 14 Ilustrace z knihy *Američané v západních Čechách v roce 1945*

Foto: Karel Bartošek; Karel Puchlík, *Američané v západních Čechách v roce 1945*, Praha 1953.

Příloha 15 Pomník „*Díky, Ameriko!*“ v Plzni

Foto: Karel Foud; Milan Jíša; Ivan Rollinger, *500 hodin k vítězství*, Plzeň 2011, s. 3.

10. PŘÍLOHY

Příloha 1

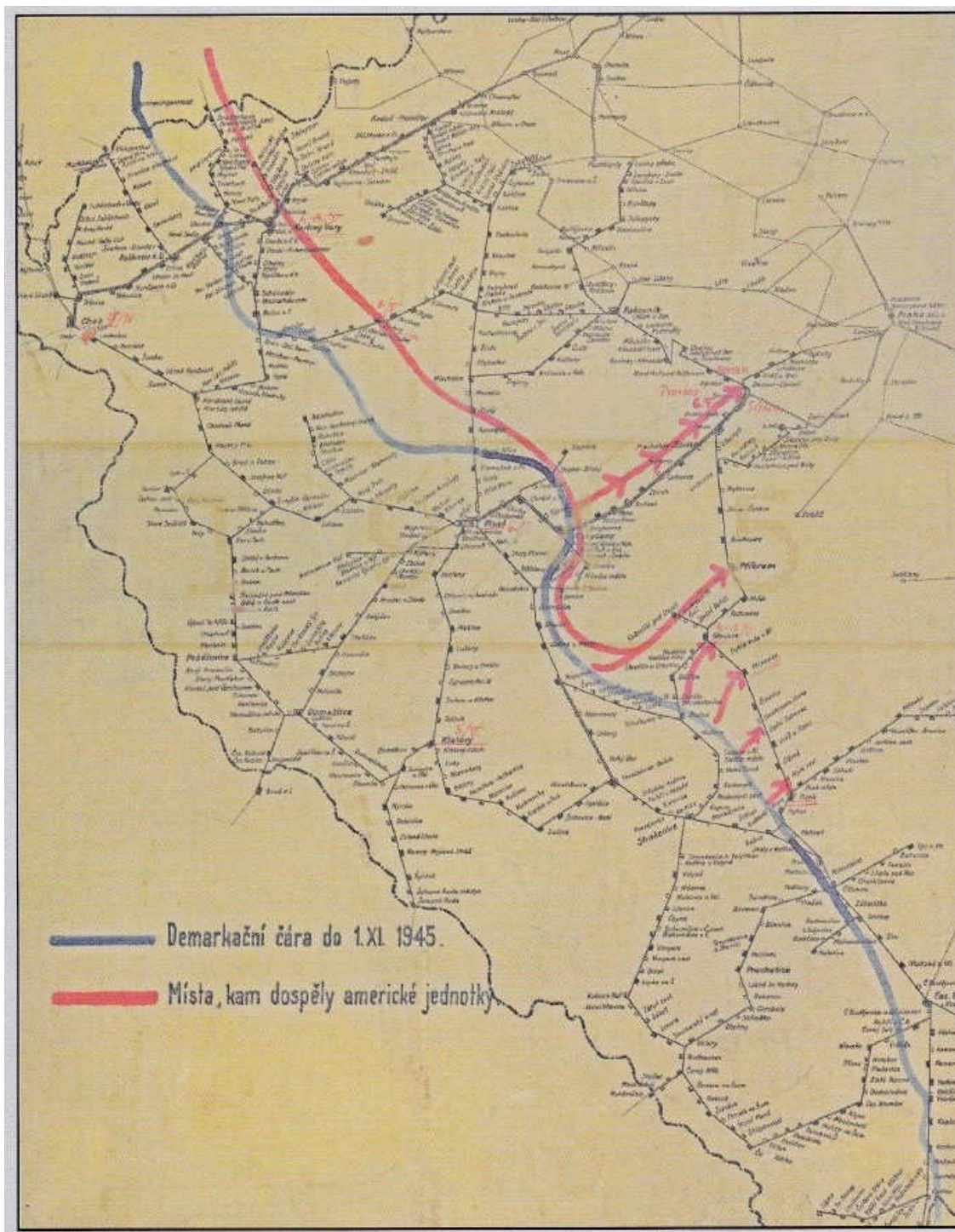

Příloha 2

Příloha 3**Příloha 4**

Příloha 5

Příloha 6**Příloha 7**

Příloha 8

Příloha 9

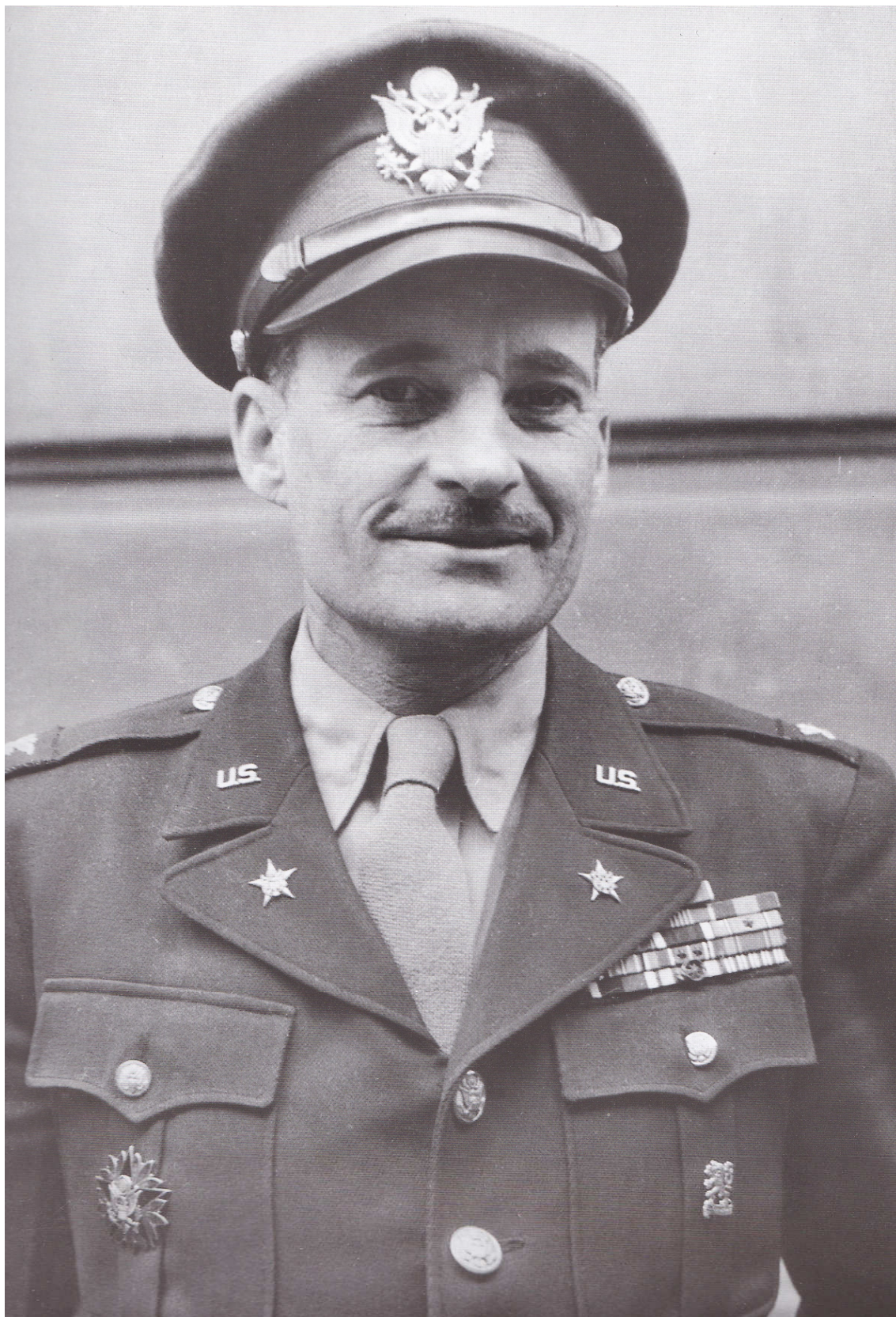

Příloha 10

Příloha 11

Příloha 12

Příloha 13

Příloha 14

Příloha 15

